

نقش حقوق بین‌الملل در بحران های پولی و مالی سال ۲۰۰۸

محمد حبیبی مجنده^۱ و زینب آل حسینی^۲

چکیده

بحران های مالی جهانی هر چند پدیده های نوظهوری نیستند ولی در این اواخر به یکی از مشکلات اساسی جامعه بین‌المللی تبدیل شده است. آخرین نمونه از این بحران ها، بحران سال ۲۰۰۸ میلادی است که خسارت های فراوان اقتصادی و مالی از آن ناشی شده است. به عنوان نمونه بانک های زیادی در ایالات متحده در اثر بحران ورشکسته شدند. در مورد این بحران ها از زوایای مختلف بحث ها و مطالعات صورت گرفته که عمدتاً جنبه اقتصادی و بانکی و پولی و مالی دارد و بیشتر به بررسی علل و ریشه ها و زمینه های اقتصادی بحران و نقش ابزارهای پولی و مالی در کنترل و مقابله با بحران و همچنین راهکارهایی که برای پیشگیری از این بحران ها می توان به عمل آورد مربوط می شود. اما در این میان پرسش هایی هم به لحاظ حقوق بین‌الملل وجود دارد. از جمله اینکه آیا حقوق بین‌الملل قواعد و مقرراتی در زمینه بحران های مالی بین‌المللی دارد یا خیر. و اگر چنین است، دامنه این قواعد و تعهداتی که بر کشورها تحمیل می کند چگونه قابل ترسیم است. نقش سازمان های بین‌المللی پولی و مالی مانند صندوق بین‌المللی پول و گروه بانک جهانی چه در جهت زمینه سازی برای بروز بحران ها و چه در زمینه پیشگیری و مقابله با آنها چیست؟ حقوق بین‌الملل از آنجا که تنظیم کننده روابط بین‌المللی است باید قواعدی در این زمینه داشته باشد. نتایج حاصل نشان می دهد که مجموعه مقرراتی که در زمینه بحران های مالی بین‌المللی در حقوق بین‌الملل می توان یافت به دو دسته قابل تقسیم است: مقرراتی که در چارچوب اساسنامه صندوق بین‌المللی پول وجود دارد و مقرراتی که در خصوص تنظیم فعالیت بانک های خصوصی مورد توافق مجموعه ای از کشورها قرار گرفته است. در ارزیابی کارآمدی قواعد به طور کلی می توان گفت این قواعد و مقررات با توجه به اینکه اکثراً جنبه الزامی ندارند و تعداد کشورهایی که قواعد و مقرراتی مخصوصاً مربوط به بانک های خصوصی را پذیرفته اند محدود است لذا قواعد مورد بحث از کارایی لازم برخوردار نیستند. در رابطه با سازمان های بین‌المللی باید گفت سازمان های پولی و مالی بین‌المللی نقش موثری به لحاظ سببی و ایجابی در بحران های مالی بین‌المللی دارند. از یک سو ممکن است زمینه های بروز بحران را فراهم کنند و از سوی دیگر به عنوان ابزار موثری برای کنترل این بحران ها عمل نمایند. در این مقاله سعی خواهد شد به روش توصیفی تحلیلی مسائلی بازگو گردد.

واژگان مهم: حقوق بین‌الملل اقتصادی، بحران اقتصادی، بحران پولی و مالی ۲۰۰۸

^۱ استادیار دانشگاه قم mhabibiim@gmail.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه قم zeinab_alehoseini@yahoo.com